№ 219 Դեկտեմբերի 9 (21) 1880 Դեկտեմբերի 9 (21) № 219

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն փողով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ“

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թւին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ձևով և նոյն պրոգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Եղբայրը եղբօրը չը ճանաչեց:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ցարիցինից: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Անգլիա: Նամակ Թիւրքիայից:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Բանասիրական: Անկիւնի բնակը:

ԵՂԲԱՅՐԸ ԵՂԲՕՐԸ ՉԸ ՃԱՆԱՉԵՑ

Քանի մի ամիս է արդէն որ հայոց խաւարասէր մամուլը կոչում գոռում է որ հայ-բողոքականները և հայ-կաթօլիկները հայեր չեն, որ հայ դառնալու համար նրանք անպատճառ պէտք է վերադառնան լուսաւորչական եկեղեցու գիրկը, որ լուսաւորչական եկեղեցուց դուրս չը կայ հայ ազգութիւն և այլն....

Յանկարծ Գերմանիայում յայտնվում է հակահրէական շարժումը, մի հրէշաւոր, յետադէմ, ամօթալի, միջնադարեան շարժում, որ նպատակ ունի սահմանափակել հրէայ համաքաղաքացիների իրաւունքները միայն այն պատճառով, որ այդ գերմանացի քաղաքացիները չեն պատկանում Գերմանիայում տիրապետող աւետարանական եկեղեցուն, այլ պատկանում են մովսիսական կրօնին: Ի հարկէ այդ շարժումը կրօնական մոլեռանդութիւնից դրդված իրան չը ցոյց տալու համար, ծածկվում է տնտեսական պատճառների դիմակի տակ....

Բայց բաւական է ուշադրութիւն դարձնել Բերլինի պալատական քարոզիչ Շտէօկկերի դատողութիւնների վրա, բաւական է կարդալ Բիսմարկի օրգան „Grenzboten“ ամսագրի վերջին յօդուածը հրէական խնդրի վերաբերութեամբ այն ճշմարտութեան մէջ համոզվելու համար, որ տնտեսական պատճառները աւիթ էին միայն, իսկ բուն պատճառը հակահրէական շարժման Գերմանիայում նոյն մոլեռանդութիւնն ու խաւարամոլութիւնն էր, որ և մեզ մօտ առաջնորդում էր մեր ապուշ մամուլը իր արշաւանքի մէջ մեր այլակրօն եղբայրների դէմ:

Երեւոյթները համանման են. տիրապետող կրօնը, ճանաչելով իրան միակ արտայայտիչ ազգային գաղափարի, այն մարդկանց միայն ճանաչում է ազգութեան պատկանող անդամներ, որոնք պատկանում են տիրապետող կրօնին:

Շտէօկկեր և Բիսմարկի լրագիրը բացարձակ յայտնում են. Գերմանիան բողոքական մի պետութիւն է և գերմանական ազգութիւնը մի զօրեղ քաղաքական մարմին, մի ամբողջութիւն կազմելու համար պէտք է ամբողջութեամբ բաղկացած լինի մի կրօնին, այն է տիրապետող կրօնին պատկանող անհատներից.... Հրէան երբէք բուն գերմանացի չի դառնայ, մինչև որ չը թողնի մովսիսականութիւնը ու չը մտնի աւետարանականութեան մէջ: Գերմանիան աւետարանական մի պետութիւն է, „ein evangelischer Staat“ աղաղակում են գերմանացի ապուշները....

Նոյնը աղաղակում էին և մեր ապուշները: Հայը միայն լուսաւորչական կարող է լինել: Սպասելի էր, ուրեմն, որ մեր ապուշները պէտք է ուրախանային որ նրանց պէս իդիօտներ ու անազնիւներ, նրանց պէս խաւարարներ ու խաւարասէրներ գտնվեցան և լուսաւորված Գերմանիայում, պէտք է ուրախանային որ Շտէօկկերի պէս նշանաւոր քարոզիչները նրանց պէս են մտածում ու դատում....

Այս պահանջում էր լօգիկա, յաջորդաբար մտածելու անհրաժեշտութիւնը.... Մենք համոզուած էինք, որ մեր խաւարասէրները պէտք է համակրէին գերմանացի խաւարասէրներին, պէտք է համակրէին Գերմանիայի հակահրէական շարժմանը: Բայց որքան մեծ էր մեր զարմանքը, երբ „Մեղու Հայաստանի“ լրագրի № 93 մէջ կարդացինք մի առաջնորդող յօդուած սաստիկ յարձակումներով լի գերմանացի հրէամոլների և Շտէօկկեր քարոզչի դէմ....

Մեր խաւարասէրները չը ճանաչեցին իրանց հարազատ եղբայրներին, Շտէօկկերի ու Տրէյչկէի պէս անազնիւ մոլեռանդներին: Նրանք, որպէս գերմանացիներ, պահանջում են որ իւրաքանչիւր գերմանացի, իրան գերմանացի կոչելու իրաւունք ունենալու համար անպատճառ հրաժարվի իր բոլոր անձնական կրօնական համոզմունքներից և անպատճառ աւետարանականութիւնն ընդունի,—դուք էլ, հայ լինելով, պահանջում էք որ ամեն հայ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԿԻՒՆԻ ԲՆԱԿԸ

Մի անկիւն, մի կուրուսեալ փողոցի մէջ: Դրսումը ձմեռ, ներսումը վաղուեան պարէնի հոգը: Այդ ցուրտը նուազ խիստ չէ դրսինէն: Բայց ով բարեկեցութեան մէջ է, կարող չէ ըղձալ թէ որքան տանջող է վաղուե հաց չունենալու միտքը և ուրիշին ձեռք երկնցնելու խիստ հարկը: Դողդոջ ծերունին, իւր գաւազանի վրա յեց, և ողորմուկ մանկիկը, իւր պատառոտուն շորերի մէջ, մուրանում են: Բաղդի այդ որբերը, իրենց ճանապարհի վրա, մէկը իւր կեանքի մեծ անապատի մէջ, միւսը իւր օրրանի շուրջ, Անձնասիրութեան և Հպարտութեան երեսը չեն տեսել, չեն ճանաչում:

Քամին փչում է: Ներսում կրակը սակաւիկ, յաղթվում է ցուրտ տարրի հետ արած կռուի մէջ: Մի երիտասարդ, սրունները մինչև մէջքը մի ասուէ վերմակի մէջ փաթաթած, նստած է սեղանի առջև: Ձախ ձեռն արմուկովը կուրծքի առջև սեղանի վրա դրած, գլուխը թղթի վրա խոնարհած, գրիչը աջու ձեռի բոյթ մատի և միջամատի մէջ և ցուցամատը բերնին՝ մտածում է: Ինքը նոցանից է, որոնք՝ իրենց յափշտակութեան րոպէներին՝ գրիչն ընտրեցին իրենց արհեստ:

Տկաւին մանկահաս, ուղարկել են նորան մեծ քաղաքներում ուսում առնելու: Գիշերօթիկ աշակերտ, հեռու՝ աշխարհէն և նորա պահանջներէն, նիւթապէս ապրելուն վրա բոլորովին անհոգ՝ ամենայն ինչ պատրաստ վայելելով, միայն մի բանի վրա է մտածել—ուսանել—:

Ուսուցել են նորան ամեն բանից մի փոքր, բայց տուել են նորան աւելին ուսանելու սէրը, և պատանին կարդացել է: Իւր առաջնորդները, նախապատուութեամբ, աւելի գեղեցիկ դպրութեանց ճաշակը տուել են նրան: Հայրենասիրութիւն, մարդկային բարօրութիւն, ազատութիւն, այդ ազնիւ գաղափարներով են սնուցել նրա հոգին, սիրտն ու միտքը այն մեծ մարդիկը՝ որոնք հընումն ու նորումս, ամեն ժամանակ, երգել են այդ առաքինութիւնները:

Այդպէս պատրաստուած և, իբրև բեռ, ունենալով միայն իւր քնարն ուսէն կախ, յետ է դարձել պատանին իւր հայրենիքը: Տեսնում է ամեն բան անապատ և աւեր: Երգել գիտէ: Արևակէզ հողի վրա և խռուեալ ցարասիների մէջ նստած երգում է հայրենիքի սուգը:

Սպասում է, բոլորովին միակ է, երգում է, դարձեալ աւելի սրտառուչ ձայնով: Իւր երգի կրկնութիւնը կխափուլ մատուռի պատերի մէջ զետեղուած ծափերն են անում, որոնց մէջ այժմ, փոխանակ մեղեդիների և սաղմոսների գեղգեղուելուն, դաշտի մեղուներն են բզզելն հանում:

Վեր է կենում, մտնում է մերձակայ աւանը, գաղթները վրա են թափվում, ազատվելու ուրիշ ճար չը գտնելով նստում է: Զբօսանութեան համար տանիքների վրա խմբուած աւանականները պիշ աչքով նայում են այլատարազ անսովոր երգչի վրա: Ճանաչվելու համար, երգում է հայրենիքի կոկիկ լեզուով: Երգում է, նոցա ականջում, փառաւոր անցեալը, ազատ ներկան: Սիրտն ուռչում է, լցվում է. աչերն արտասուքի միջով նշոյլ են արձակում: Երգում է հայրենի գետակն ու դաշտը, ակօսաբեկ Սարտարն ու Նազլին, զարևանդների վրա թափառ գնացող փոքրիկ հօտը. երգում է հայրենիքի խաղերը, քաջազօտի պատանիները, գեղամէջք օրիորդները: Երգում է...

Նորան չեն հասկանում:

Նորան չեն հիւրընկալում:

—Աստուած իմ, ինձ չեն հասկանում, ինձ չեն ճանաչում—:

Այս խօսքերի վրա, սիրտը կտրտուած, աչքն արտասուքով մթնոտած, քաշում է գտակն յօնքերին, դարձնում երեսը՝ գնում է: Շներն ուղարկում են նորան իրենց հաչիւններով: Երեկոյ լինելով՝ հեռանում, աչքից աներևոյթ է լինում վրա հասնող մթան մէջ:

Տգիտութիւն, անհեռատեսութիւն: Մարդիկ ուղարկում են իրենց որդիներն օտար աշխարհ, օտար տեղ, ուսում առնելու համար, և կարծում են թէ այդպէս բաղդաւոր կանեն նոցա նիւթապէս:

Ուսման մէջ ուր են գնում նոքա իրենց որդոց բաղդաւորութիւնը. կարդալու՝ անշուշտ գրելու, հաշուելու, մարդավարի նիստուկացի և այլոց առջև պատիւ գտնելու մէջ:

Դոցա գաղափարած մարդը նման է անշուշտ իրենց ուսեալ տիրացուին, տէրտէրին, վարդապետին, գուցէ մի փոքր էլ աւելի. կամ՝ իրենց տեսած գաւառապետին, սպային, գնդապետին՝ և դէպի վեր. այս վերջիններիս էլ՝ խօսք չը կայ, նշաններիցն են շլացած:

Արդ, երբ յետ է դառնում որդին, էլ չեն ճանաչում նորան. չեն հասկանում. կարդում է, ոչ սրբոց վարք. գրում է, ոչ սրբոց վրա տաղ. հաշուում է, ոչ իրենց պէս. իսկ նորա մարդավարի նիստ ու կացը, ոչ լոբիա ուտելն ու ծառայական խոնարհութիւնն է, և ոչ էլ այլոց առջև

անպատճառ լուսաւորչական լինի: Ի՞նչի մէջն է, ուրեմն, զանազանութիւնը, ի՞նչ իրաւունքով յարձակվում էք ձեր հարազատ եղբօր Շտէօկկէրի դէմ, որքան լրբութիւն, անամօթութիւն ձեր կողմից որ այն, ինչ որ դուք լաւ էք համարում ձեզ մօտ, այսինքն բռնութիւն խղճի և կրօնական համոզմունքի վրա, դուք պախարակելի էք համարում Գերմանիայում....

Բայց բանը պարզվում է շատ հասարակ կերպով: Տանը, մանաւանդ „Մշակին" a tout prix հակառակելու համար, կարելի է լինել բռնաւոր, յետադէմ, ապուշ, խղխտ, կինտօ, անհամբերող, տգէտ, մոլեռանդ, յիմար,—իսկ դուրսը, մանաւանդ լուսաւորված Գերմանիայի վերաբերութեամբ, պէտք է ցոյց տալ իրան աւելի բարձր, պէտք է երևալ եւրօպացի, ազնիւ, ազատամիտ...

Ինչպէս զրկել իրան մի եւրօպական երկիր, Գերմանիա խրատութեամբ քննադատելու և հայ հասարակութեան աչքին թօզ փչելու զուարճութիւնից....

Ահա ձեզ ազգային մամուլ, ահա ձեզ հասարակական կարծիքի լրբ և անամօթ առաջնորդներ, որոնց նպատակն է միայն ջանալ մոլորեցնել ժողովրդի առողջ դատողութիւնը:

Խոստովանվում ենք. այդ աստիճան անամօթութիւն, այդ աստիճան լրբութիւն մենք չէինք սպասում մինչև անգամ մեր կապիկ պամպուլներից:

Շարունակեցէք, շարունակեցէք, պարոններ, լրբացնել հասարակութիւնը, դուք անշուշտ կը հնձէք այն, ինչ որ ցանել էք, դուք նոյնը կանէք, ինչ որ տարիներով արել է մամուլի անբարոյական մասը Գերմանիայում... դուք կառաջացնէք մի խաւար, մոլեռանդ, թարմութենից և առողջ դատողութենից սպառված, մի և նոյն ժամանակ լրբ, յանդուգն, ինքնահաւանութեամբ ամեն նոր միտք ցեխի մէջ տանկոխ անող մի սերունդ, խեղդված իր սեփական կեղտի մէջ, որ անկարող լինելով իր այդ կեղտից բարձրանալ, մի դժոխային թշնամութիւն կը զգայ դէպի ամեն բան, որ նրանից բարձր ու մաքուր է, կաշխատի այն ամենը որ նրանից վեր է խրել այն կեղտի մէջ, որի մէջ նա ինքն թաւալվում է....

Ի՞նչ էք զարմանում որ տարիներով իր չորս կողմը խաւարը տարածելով, գերմանական մամուլի անբարոյական մասը կրթել և պատրաստել է Տրէյչկէի և Շտէօկկէրի պէս անբարոյական, անազնիւ, մոլեռանդ, իրանց համաքաղաքացիների մէջ երկպառակութիւն գցող մարդիկ: Նոյնը և դուք էք անում, այն զանազանութեամբ որ ձեր ազդեցութեամբ պատրաստածները չեն լինի Տրէյչկէի և Շտէօկկէրի պէս տաղանդաւոր մարդիկ, այլ լինելով նոյնքան խաւարամիտ, նոյնքան մոլեռանդ, նոյնքան անբարոյական, նոյնքան անազնիւ, նոյնքան երկպառակութիւն սերմանող, որքան և նրանք, կը լինեն նրանցից շատ աւելի ստոր ընդունակութիւնների տէր մարդիկ....

Այս բոպէիս Գերմանիան գտնվում է կատարեալ յետադիմութեան մէջ, շնորհով իր խաւարասէր մտաւոր առաջնորդների:

Նոյնը և մեզ է սպասում, շնորհով մեր անբարոյականացնող մամուլի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՑԱՐԻՑԻՆԻՑ

Նոյեմբերի 25-ից

Կրկին Ցարիցինի մէջ հայերը և մի քանի այլազգիներ պ. Կրասիլնիկեանցի յորդորանօք ժողովեցին ստորագրութեամբ երեք նպատակի գումարներ, որոնցից մեկը 177 րուբլի—‹փարիզի Հայկազեան ուսումնասիրաց ընկերութեան› համար, երկրորդը—185 րուբլի Ղուբայի Քիլվար գիւղի մէջ կառուցանվելիք եկեղեցու և դպրանոցի տաճկաբարբառ հայերի համար և երրորդը—403 րուբլի վանի սովեալների և հիւանդանոցի համար: Առաջինը յանձնված է պ. Կրասիլնիկովին, երկրորդը պ. Յովակիմ Ադամեանցին հասցնելու ուր հարկն է, իսկ վերջինը այս նամակիս ծոցի մէջ սէկ հատ բանկային փոխադրական տոմսակ 403 րուբլու ուղարկում եմ խմբագրատունդ և խոնարհաբար խնդրում եմ հասցնէք ուր հարկն է և ստորագրող անձանց անունները խնդրեմ պատուական լրագրիդ միջոցաւ հրատարակէք ի գիտութիւն ամենեցունց:

Յովհակիմ Սահակեան Ադամեանց 20 ր., Աւագջան Գոլմանեանց 15 ր., Եղբարք Մազաուզեանց 25 ր., Խաչատուր Ղազարեանց 10 ր., Զախար Յարութիւնեան Կրասիլնիկեանց 20 ր., Եղբայրք Յապաեանց 5 ր., Աղասի Ջախմախսազեանց 10 ր., Գրիգոր Վլասեանց 3 ր., Գրիգոր Ալաջալեանց 5 ր., Թէոդորոս Եաղուբեանց 5 ր., Заркаровъ 2 р., Տէր-Մատթէոսով 2 ր., Антонъ Ивановичъ Марченко 50 р., Նիկօլայ Գրիգորեան Ղուլեանց 10 ր., Երեմեայ Լազարեանց 5 ր., Գրիգոր Ղարակէտեանց 5 ր., Բաղտասար Սարգսեանց 50 ր., Մնացական Մուսկարեանց 4 ր., Ջհանգիր Բաղիրեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 4 ր., Միխայիլ Բունեաթեանց 3 ր., Апельсонъ 2 р., Райкинъ 1 р., Извильскій 1 р., Սիմոն Բացով 7 ր., Ратнеръ 3 р., Перлманъ 1 р., Петрушкинъ 1 р., Նիկօլայ Յակովբեան Կիստեանց 10 ր., Մ. Ս. 10 ր., Սարգիս Տէր-Միքայէլեանց 3 ր., Եգոռ Քալանթարեանց 10 ր., Ն. Ս. Սափարեանց 15 ր., Гугель 5 р., Սարգիս Աղայեան Եղիազարեանց 20 ր., Գրիգոր Մարտինեան Առաքելեանց 20 ր., Յարութիւն Գիլանցով 8 ր., Աւագ Թումայեանց 2 ր., Կարապետ Կօլաբէլով 5 ր., Ազաբաբեանց 5 ր., փողի տոկոս 5 ր., Ցօնախմբութեան փոխարէն 13 ր., պ. պ. Բունիաթեանից և Քալանթարեանից: Գումարն է 403 ր.:

Ա. Ջախմախսազեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 27-ին Նոյեմբերի

‹Մշակ› լրագրիդ մէջ մի լուր կարդացի, որպէս թէ Կարապետ վարժ. Բէլախեանցի և Օրբէլ Օրբէլեանցի մասնաւոր ուսումնարանի ներքին կազմակերպութեան և գոյութեան պահպանութեան վրա Թիֆլիսեցի մի երիտասարդ մի բրօշիւրա է պատրաստել և դրանով նա ուզում է բաց անել մի քանի կոյր աչքեր....

Մենք չը գիտենք, թէ ժամանակումս ո՞ւմ աչքերն են կոյր, որ պարոնը բարեհաճում է բաց անել, այնու ամենայնիւ կամենում ենք մի նկատողութիւն անել, ինչպէս քաջածանօթ յիշեալ ուսումնարանին:

Երիտասարդ պարոնը գուցէ հետաքրքրված չը լինէր ուսումնարանի անցեալով և նրա գործունէութիւնով, ուստի, նրան առաջարկում ենք հետևեալ նիւթերը, որ դրանց ևս տեղ շնորհէր իր բրօշիւրի մէջ, եթէ կարելի է:

Յիշեալ ուսումնարանը երեսուն և հինգ տարի է, որ գոյութիւն ունի Թիֆլիսում:

Այդքան ժամանակամիջոցում նա ծառայել է Թիֆլիսին և տուել է միշտ մայրենի լեզուով կրթված մանուկներ, այդ էլ այն միջոցներում՝ երբ քաղաքս վրացախօսութեան մէջ ընկղմված էր:

Նա իւրաքանչիւր տարի արքունական գպրոցներին նոյնպէս տուել է պատրաստի աշակերտներ 10—20:

Նա պահպանում է իւրաքանչիւր տարի ձրիավարժ 8—10 որբ աշակերտ:

Նա իր գոյութիւնը պահպանել է շատ անգամ պարտքի մէջ:

Ուսումնարանի պահպանողը շատ անգամ բերանացի ու գրաւոր շնորհակալութիւն է ստացել այցելողներից:

Բէլախեանցի թէ միջնորդութիւնով և թէ դրամական օժանդակութիւնով շատ անգամ անապահով ուսանողներ գնացած են Ռուսաստան և արտասահման շարունակելու ուսումն և գլխաւորապէս Լազարեան ճեմարան:

Ն. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ս. Պետերբուրգ, 22 Նոյեմբերի

Խոնարհաբար կը խնդրեմ տեղ շնորհել իմ երկտող նամակիս ձեր պատուական ‹Մշակի› էջերում:

Կարդացի ‹Մեղուի› № 87-ում իմ դէմ ուղղած առաջնորդող յօդուածը, որի հեղինակը, ինչպէս ակներև է նրա ոճից, ինքն ալևոր ծերունի պ. Սիմէօնեանցն է:

‹Մշակի› № 194-ում ակնարկելով ‹Մեղուի› չափազանց յարձակողական դիրքի վրա իր պաշտօնակցի վերաբերութեամբ, ես կողմնակի կերպով կամենում էի հարկադրել ‹Մեղուին› հրապարակօրէն յայտնել վերջապէս, կամ արդեօք այնպիսի ազգային, հասարակական և կամ գրականական հարցեր, որոնց որոշելու անհրաժեշտութիւնը ‹Մեղուն› էլ այնքան ըմբռնէր, որքան ‹Մշակը›, և թէ ինչ հանգամանքներից դրդված ‹Մշակի› իւրաքանչիւր նոր առաջարկութեան դէմ, ‹Մեղուն› անդադար դնում է իր անպայման veto-ն:

Հոգւով չափ ուրախ եմ, որ ինձ յաջողեցաւ կորզել ‹Մեղուից› հետևեալ խոստովանութիւնները թէ՝

Նախ՝ ‹Մեղուն› երբէք յարձակված չէ ‹Մշակի› խղճի և կրօնի ազատութիւն պահանջելու դէմ.

բ. ‹Մեղուն› երբէք ցանկացած չէ և չէ ցանկանում ոչ ‹Մշակի› և ոչ որ և է հրատարակութեան խափանումն.

գ. ‹Մեղուն› մրցման վրա (‹Մշակի› հետ) մտածած չէ (sic?). կարծես նրան արգելում են մրցելու զարմանալի պարկեշտութիւն:

Պատուելի ծերունի, պ. Սիմէօնեանց, հրաւիրում եմ ձեզ այս երեք կէտերը անմոռաց դրոշմել ձեր յիշողութեան մէջ և իրօք ճշդիւ կատարել: Իսկ ինչ որ վերաբերվում է ձեր ինձ ան-

---

սպասիւ գտնելը՝ նոցա պէս փայլուն երևալն ու գոռոզաբար հրամայելն է:

Արդ այդ որդին մերժվում է, այլ ևս իւր հօր տանից չէ, էլ չեն ճանաչում նորան իւր գաւառումն օտարի օթևան. յանձնվելով կոյր բաղդին՝ ընկնում է մութ գիշերի գիրկը. ուր պիտի հանէ նորան իւր ճակատի գիրը, ով գիտէ:

Գնում է, յոյսն ու յուսահատութիւնը սրտում:

Դաշտի մարդը նորան չը հասկացաւ. գուցէ շահաստանինը հասկանայ:

Աւելի կասկածէն կրծված ու մաշված, քան քաղցէն ու յոգնածութենէն, պատանին հասնում է մի շահաստան: Տեսնելով մեծակառոյց և գեղաշէն ապարանքները, մրգենիներով ճոխ և վարդենիներով զարդարված պարտէզները, ամու փառաւոր կառքերը ամեն հի երիվարներով լծված,—որոնց մէջ նստած նազելի տիկնայք, մինչ իրենց անիւները դղրդաձայն գլորում են լայնարձակ փողոցներով ու շուկաներով, անցորդի աչքում շողշողեցնում են իրենց ականակուռ ապարօշները, ասես ձուլածոյ պարանոցի վրա գոհարները, ճախարակված թևերի վրա ոսկի ապարանջանները, գեղաչիտակ մանեակի վրա ադամանդն ու զմրուխտն ու եաղութը, մետաքսն ու թաւիշը գրկում են սիրուն մէջքերը և փարւում են ուռուցիկ կուրծքերի վրա, նոցա կողքին կամ հանդէպը նստած ասպետները, գիշերի նման սև մահուդէ զգեստի և լուսի պէս սպիտակ կտաւէ շապկի մէջ, մրցում են ասես այդքան պարզութեամբ այնքան բազմազան պերճանքի դէմ,—տեսնելով այդքան շքեղ հանդէս՝ յոյսը զօրացաւ պատանու ծոցում:

—Այստեղ երգել կարելի է—ասաց ինքն իրեն. —վկայ են ինձ այն սիրունիկ վանդակների մէջ փայփայված դեղձանիկները, վկայ են սէրն երգող սոխակները: Ես կերգեմ հայրենիքի սուգը. ինձ օթևան կուտան:—

Եւ երգեց պատանին:

—Ո՞վ է մեր լուսամուտների տակ, որ մեր հանգիստը վրդովում է—մի այրական ձայն՝ եկաւ ապարանքի խորէն:

Պատանին ապուշ կտրած և սարսուռն երակների մէջ, վեր նայեց անգամ մի: Մի սիրուն գլուխ, արև նման սիրուն, ժպտում էր վերէն. բայց ոչ մի բառ, ոչ մի ակնարկ, ոչ մի յուսադրութեան նշան, որ լսված ձայնի բերած խստութիւնը փոքր մի գոնէ մեղմացնէր: Նազելի տիկինը, այդ առաւօտեան ցօղով նշոյլուկող վարդի գեղեցկութեան հետ կռուող երեսը, այն որ փետրալից բաստեռների վրա, գիշերվայ կախարդութեան ծոցում, մի բովանդակ Եդեմ է, նազելի տիկինը անկարեկիր մնաց տարաբաղդիկ պատանուն:

Եւ պատանին, աչերը գեղեցիկ՝ որպէս անուշ լոյսը իրենց ջինջ հայելու վրա խաղացնող լճեր, մազերը խարտեաշ և ուսերի վրա խոպոպիկ իջած, ճակատը լայն և երկինք այնտեղ դրոշմված, պատանին, որի դալուկ դէմքի վրա հոգին է նստած վհատ ու տխուր, սիրտն յուզմունքի ծով, դարձնում է երեսը ապարանքէն՝ մրմնջելով:

—Աստուած իմ, ո՞րքան երբեմն խաբող է դրսի երևոյթը:—

Հազիւ թէ յետ է դառնում, որ ահա մեկն յանկարծ օձիքէն բռնելով—Ա՛հ, դու եկել ես այստեղ, մեր քաղաքը, երգելո՞ւ.... և այն՝ առանց մեր կամքն ու հովանին խնդրելու: Իմացիր, յանդուգն պատանի, որ մենք կը հրապարակենք թէ դու ոչինչ չը գիտես, և որ մենք հերիք ենք այստեղ երգողներս, և որ դու այստեղ պիտի չերգես. գնա որտեղից եկել ես:

Պէտք կա՞ր այդքանն ասելու և սպառնալու, մինչ պատանին մերժվում էր ապարանքէն:

Ուրիշ տեղ նա տեսել էր Տգիտութիւնը, այդտեղ տեսաւ նաև Անտարբերութիւնը, մոլի Շահասիրութիւնը և սև Նախանձը:

Գնաց մտախոհ, բայց դուրս չը գնաց շահաստանէն:

Այնտեղ է: Մի հզօր որոշման բոպէում երդուեց, երկնքի հաստատութեան առջև, իւր կրած դառն մերժման վրէժն հանել. փարատել Տգիտութիւնը, տարամերժել Անտարբերութիւնը, արտհալածել սև Նախանձը:

Այդ օրից ի վեր նա ապաւինեցաւ առանձնութեան գիրկը, Լռութիւնն ու Մտածութիւնը ընկեր ընտրելով: Սկսաւ իւր միտքը թղթին աւանդել, պատուիրելով սրան որ ստիպէ մեծատանց դռները և բռնադատէ ժամանակը:

Անցո՛րդ, թէ ուզում ես նորան տեսնել, մօտեցիր այն փոքրիկ լուսամուտին, ցածր է. նայէ ներս, ահաւասիկ նա՝ ինչպէս սկզբում նկարագրեցի: Ահաւասիկ նա երիտասարդ և արդէն մտածութեան խորշը ճակատի վրա պառկած:

Ուզո՞ւմ ես իմանալ թէ ինչպէս է ապրում. թող այդ աղքատին փողոցը և այդ խաւար տունը, և գնա այն ճոխ փողոցի վրա՝ այն փայլուն տան մէջ՝ հարցուր ողորմածիկ Վաշխառուին որ ամիսը տասնին մէկ տոկոս է առնում. կամ գնա, թէ լսել ես իւր անունը, այն ծածուկ Բարեգործի մօտ, նա կասէ քեզ նրա ապրուստի գաղտնիքը:

Ա. Մ. Ե. Գ.

գամ անտեղի կրկնած մի և նոյն նախադասութեանց, այսինքն եթէ պ. Ենգիբարեանցն տեղեակ լինէր «Մեղուի» ուղղութեան և կարդացած ուշադրութեամբ նրա ամեն յօդուածները և այլն այլն, կարող եմ ձեզ, պ. Սիմէօնեանց, հաւատացնել, որ տեղեակ եմ «Մեղուի» ուղղութեան և կարդացած նրա յօդուածները, վասն զի մանկութիւնից սովոր եմ սիրել և յարգել իմ մայրենի լեզուն և հին ու նոր գրականութիւնը. բայց թէ ո՛ր աստիճանին ես ուշադիր եմ դէպի հայ լրագրութիւնը, կարող էք դատել հետևեալ խօսքերից. երբեմն տեսնում էի, որ «Մշակը» մի նոր միտք կամ գաղափար էր յարուցանում և զարմանալի բան, յանկարծ երկու, երեք ամսից յետոյ, նոյն միտքը և գաղափարը արծարծվում էր «Մեղուի» էջերում։ Դուք որովհետև իմ դէմ ուղղած յօդվածի մէջ վարդապետական-խրատիչ ոճ էք գործածում, խոնարհաբար կը խնդրեմ այս անգամ էլ առնել ձեր վրա վարդապետի դերը և մեկնել ինձ վերոյիշեալ տարօրինակ երևոյթը. դրանով ոչ միայն ինձ, այլ և բոլոր ընթերցող հայ հասարակութիւնը կը պարտաւորէիք։

Դարձեալ. եթէ ես խոստովանում եմ կրօնափոխութեան քաղաքականութիւնը, դրանից հնարաւոր է արդեօք եզրակացնել, թէ ես իբր ժխտում եմ եկեղեցու պաշտպանութեան իրաւունքի քաղաքականութիւնը։ Այսպիսի մի թեթևամիտ և արագ եզրակացութիւն ներելի է միայն առաջին դասատան աշակերտին և ոչ թէ ձեզ նման ալեւոր ծերունուն. և ո՛վ է մեղաւոր, որ դուք, պ. Սիմէօնեանց, սովորութիւն էք արել հակառակորդի միտքը մեկնել միշտ այնպէս, ինչպէս ձեզ հաճելի է և ձեռնտու։ Հարցնում եմ ձեզ, ինչու էք մեղանչում ճշմարտութեան դէմ, ձեր պատկառելի հասակում։

Կանխաւ յայտնում եմ ձեզ, որ ոչ ժամանակ, ոչ էլ ցանկութիւն ունեմ այսուհետև պատասխանելու ձեր տրամաբանութիւնից զուրկ յօդուածներին։ Ես յարգում եմ «Մշակի» ընթերցողների ուղադրութիւնը։

Ենգիբարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ոչ մի տարի «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը այդքան աջող չէր գնում և այդքան շուտ սկսված չէր, որքան այս տարի։ Գրեթէ ամեն տեղից համակրական նամակների հետ մենք ստանում ենք արդէն բաժանորդների ցուցակներ և բաժանորդագներ։ Երևում է, որ այս տարի «Մշակի» բաժանորդների թիւը շատ մեծ կը լինի։

Շնորհակալութեամբ ստացանք պարսկերէն մի այբենարան, որի հեղինակն է Միրզա Րիզան, Թիֆլիսի պարսից հիւպատոսի քարտուղարը։ Այդ այբենարանը յօրինված է պարսից, արաբական և թիւրք լեզուների ուսումնասիրութիւնը հեշտացնելու համար։

Շնորհակալութեամբ ստացանք Աբգար Գուլամիրեանցի «Օրացոյցը» եկող 1881 թւի համար, որ տպված է Երևանում, Գուլամիրեանցի սեպհական տպարանում։ Օրացոյցը պատկերազարդ է և բաղկացած է երկու մասից, նոյն իսկ օրացոյցից և ընթերցանութեան համար բաժնից «Ծաղիկ ընտանեաց» վերնագրով։ Գինը 35 և 40 կօպէկ է։ Գումարով գնողներին զեղչումն կը լինի։ Դիմել կարելի է въ Эривань, А. Гуламирянцу. Նորա հետ միասին դուրս եկաւ և փոքրադիր օրացոյց, որի գինն է 10 կօպէկ։

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ կարապետեան և Եղիսաբէթեան երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութիւնը նամակով պահանջում է մեզանից, որ մենք յայտնենք նրան մեր Ախալցխայի թղթակցի ազգանունը և յայտնում է մեզ որ հակառակ դէպքում դատ կը սկսի խմբագրութեան դէմ «Մշակի» 193 համարում տպված նամակի համար։ Մենք սովորութիւն չունենք յայտնել մեր թղթակիցների ազգանունը մինչև որ նրանք իրանք համաձայնութիւն չը յայտնեն իրանց վրա պատասխանատուութիւնը առնելու։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ հաւատացնում են, որ արդէն կատարված իրողութիւն է, որ մի այրի հայ տիկնոջ նիւթական նեղ դրութիւնից օգուտ քաղելով երկու հայ ազգասէր պարոններ ընկերովի գնել են նրա մարդուց թողված տաս հազար րուբլ գումարի գնահատված սքանչելի գրադարանը վեց հարիւր րուբլով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Լսում ենք, որ Ս. Պետերբուրգի մի քանի առաջնակարգ լրագիրներ մեծ ցանկութիւն են յայտնում ունենալ հայոց լրագիրներից քաղուածք անող մարդիկ, բայց մայրաքաղաքի 130 հայ ուսանողներից մի երկու անձինք միայն գտնվել են, որոնք իրանց պարապմունքից ազատ ժամերը նուիրում են այդ տեսակ օգտաւէտ և ազգօգուտ պարապմունքին, իսկ մնացածները մեծ մասամբ անցնում են իրանց ազատ ժամերը թղթախաղի մէջ։ Ի հարկէ երկու երեք մարդ բաւական չեն մայրաքաղաքի 40 ռուս լրագիրների պահանջը բաւականացնելու համար»։

Մեր քաղաքը եկած ամերիկական խումբը առաջին անգամ իր ներկայացումն տուեց Արծրունու թատրոնում դեկտեմբերի 6-ին։ Թատրոնը լի էր։ Մանաւանդ շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց հասարակութեան վրա զանգակների կօնցերտը։ Ջութակի վրա ածող երկու օրիորդները նոյնպէս մեծ համակրութեամբ ընդունվեցան հասարակութիւնից։ Շատերը խոստովանվում էին, որ վաղուց է այդ տեսակ վայելչութիւն զգացած չէին մեր Թիֆլիսի թատրոնական ներկայացումների ժամանակ։

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղ հացի գինը հետզհետէ բարձրանում է։ Ցորենի խոնը (52 ֆունտ) ծախվում է 2 ր. 60 կ., ալիւրի պուդը 2 ր. 40 կ.։ Այս թանգութիւնը ստիպեց գանձակեցիներին դարձեալ մի մասնաժողով կազմել և ցորենի առուտուրը շարունակել։ Առաջարկում են նոր անդամներ ընտրել։ Հասարակութիւնը դեռ անցեալ տարվայ հաշիւը չը տեսած միթէ նոր մարդիկ պէտք է ընտրէ։

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են որ 20-ին նոյեմբերի այդտեղի հայ թատրօնասէրների խումբը ներկայացրեց Գայանեան ուսումնարանի դահլիճում Մօլիէրի «Տարտիւֆ» պիէսան, թարգմանութիւն Թ. Մէհրեանցի։ Նոյնպէս ներկայացրին պ. Մաղաթեանի «Կըռթ-Կըռթ» վօդըվիլը, որ իսկապէս ժողովրդական կեանքից վեր առած մի ծիծաղաշարժ պատկեր է։ Նպատակը բարեգործական էր և ներկայացման արդիւնքը մօտ 300 րուբլ կը լինէր։

Նոյեմբերի 24-ից մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ. «Այսօր տեղիս մահմեդականների Մուհառամի վերջին օրն էր և չը նայելով եղանակի վատութեան ու ձիւնի երկնքից թափվելուն, մոլեռանդ մահմեդականները մեծ հանդիսով անցան քաղաքիս փողոցներում իրանց արիւնով ներկելով իրանց անցած ճանապարհը։ Մեծ թէ փոքր շտապում էին իրանց արիւնը խառնել մարտիրոսների արիւնի հետ։ Մինչև ե՞րբ պիտի շարունակվեն այդ հրէշաւոր հանդէսները։»

Վաղը, չորեքշաբթի օր, կը լինի ամերիկական խմբի երկրորդ ներկայացումն Արծրունու թատրոնում։ Դարձեալ կը լինի զանգակների կօնցերտ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Իրլանդիայից ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ Վատերֆորդի և նրա շրջակաների ազգաբնակութիւնը չափազանց գրգռված է։ Ինչպէս երևում է, անպատճառ ապստամբութիւն կը սկսվի։ Բնակիչները վաղուց պատրաստել են զէնքեր և պատերազմական պաշարներ։ Անգլիայից անդադար օգնական զօրքեր են հասնում Իրլանդիա։ Միտինգները շարունակվում են։ Մէկ միտինգի ժամանակ թուանշաններով ապացուցանվում էր, որ միայն Լիմերիկ կոմսութիւնից արտաքսված են 3,672 ֆերմերներ, իսկ ամբողջ Իրլանդիայից 117,504 ֆերմեր։ Լիմերիկ կոմսութեան մէջ կանանց կալուածական միութիւն կազմվեցաւ։ Կալուածական շարժման առաջնորդների դէմ սկսված դատաստանական հալածանքները աւելի մեծ ոյժ կը տան իրլանդական ապստամբութեանը։

Պարնել խնդրել էր դատարանից յետաձգել դատաստանական քննութիւնը նրա և իր ընկերների գործի վերաբերութեամբ։ Դատարանը մերժեց Պարնելի խնդիրքը։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Ալաշկերտ, 3 նոյեմբերի

Թուագրեալ ամսոյս առաջին օրը երեկոյեան ժամ կէսին (ըստ Թրքաց) միջօցները, Ամադ գիւղացի մի հայ աղջիկ 13 ամեայ և իւր երիտասարդ եղբայրը իրենց գիւղէն $1^1/_2$ ժամ հեռաւորութեամբ «չոր ջուր» բսուած աղի աղբիւրէն ջուր բերելու կերթան, վերադարձին՝ երբ կուժը շալակած հազիւ կէս ճամբան կըլնեն, յանկարծ երկու քրդեր եռնմուն գալով գաղտ, խեղճ երիտասարդին գլխուն երկու սրի հարուած կը տան, բարեբախտաբար ոչ անչափ խոր և վտանգաւոր, և բռածեծ ու արիւնաթաթաւ զայն կը փռեն գետին. ապա աղջկան վրայ վազելով թմբլներու ներքև կը տանեն ու կը ըլկեն զայն գազանաբար։

Այս հրէշային գործէ ետև թէ կիսամեռ երիտասարդը և թէ բռնաբարեալ հեք աղջիկը բոլորովին կը մերկացնեն ադամային մերկութեան մէջ թողլով զանոնք, որք հազիւ 4 ժամ վերջ միայն կը հասնին ջրաղաց մը։

Իւրեանց պատմութիւնը կարի կսկծեցուցիչ է. կը պատմեն թէ՝ տեսնել չէր կարելի առանց արտասուաց, քոյր ու եղբայր՝ մին վիրաւոր, մին ապուշ տրփ տըկլօզ իրարու կըթնած հայրենական խարխուլ սեմէն ներս կը մտնեն հեծկլտալով։

Ռուսահայք երբ կախէթու բաժկին առջև երգեն «հայոց աղջիկներ», թող յիշեն Ալաշկերտու աղջիկն լքեալ ու ըլկեալ, որ գուցէ վաղ մի մայր պիտի լինի նախատալից՝ ամօթ կարդալով ամենուս ճակատուն։

Նոյն գիշեր տեղւոյս սովելոց վերատեսուչ էֆէնդին յիշեալ գիւղը գտնուելով և գրեթէ կէս գիշերուն լսելով այդ բարբարոս իրողութիւն, կը զինուորէ գեղացիքն և խուզարկութեան կելլեն, սակայն ոչինչ և ոչ զոք չեն գտներ ու լուսու մօտ կը վերադառնան։

Առաւօտուն վերատեսուչը Գայմագամին հետ նորէն կը դառնայ յԱմադ և իւր ներկայութեան կը քննուի աղջիկն ու տղան և մերձակայ Աչմէզ պէյ գիւղէն 3 գլխաւորք կը բռնուին ու կը բանտարկուին։

Զարմանալի կէտը սա է, թէ Գայմագամը՝ իբր թէ զայրացած այս վայրագութեան վրայ՝ կերդնու նորա հեղինակը գտնելուն 100 տէյնէկ (գաւազանի հարուած) զարնել տալ ոտքերնուն... խեղճ պաշտօնակալ, օրէնքը գործադրել չէ կարող, զի ինք ալ կը վախնայ քրդաց օրէնքէն....

Անցորդ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 3 դեկտեմբերի։ Բ. Դուռը հրաժարվեցաւ պաշտպանվելու դիտաւորութիւնից և դիմեց պետութիւններին մի շրջաբերականով յունական խնդրի վերաբերութեամբ։

ԼՕՆԴՕՆ, 3 դեկտեմբերի։ Մինիստրների խորհուրդը երէկ և այսօր քննում էր Իրլանդիայի մէջ մտցնելի վերանորոգութիւնների մասին առաջարկութեան մանրամասները։

ՐԱԳՈՒԶԱ, 3 դեկտեմբերի։ Թիւրքիան սահմանների վրա 27 բատալիօն զօրք դուրս բերեց, որպէս զի թոյլ չը տայ ալբանացիներին ընդդիմանալ, երբ չերնօգօրցիները կը սկսեն գրաւել իրանց նահանգը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 դեկտեմբերի։ Երէկ արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ հինգ ժամ խորհրդակցում էին մի կողմից Գիրս, Ժօմինի, Մելնիկօվ, Բիւցօվ, իսկ միւս կողմից մարկիզ Ցզենգ և չինական դեսպանատան հինգ անդամներ։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 3 դեկտեմբերի։ Բրատիանօի վրա զինաւորված մարդիկ յարձակվեցան։ Դաւադիրը թեթև վիրաւորեց Բրատիանօին սրով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 դեկտեմբերի։ «Agence Russe» խօսելով ռուս և չինական հաւատարմատարների բանակցութիւնների մասին արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ, համոզմունք է յայտնում, որ բանակցութիւնները կարող էին փոխադարձ զիջումների վրա հիմնված լինել։ Օրէնսգիրների մէջ տպված է հրաման պետական գանձարանի տասը նոր կարգերի և սերիաների դրամատոմսների մասին 258-դ յօդուածից մինչև 267 յօդուածը։ «Правит. Вѣстн.» լրագրի մէջ տպված է Իշխան Պետր Գէորգիեվիչ Օլդենբուրգսկու շնորհակալութիւնը այն համակրութեան մասին, որ նրան յայտնվեցաւ յիսունամեայ իր յօբելեանի առիթով։

ԼՕՆԴՕՆ, 3 դեկտեմբերի։ 97-դ գունդին, որ մնում էր Գիբրալտարի մօտ, հրամայված է ուղևորվել Իրլանդիա։ „Daily Telegraph“ լրագիրը հաղորդում է. մինիստրութիւնը քննութեան ենթարկեց զինուորական-դատաստանական գործեր սկսելու հարցը Իրլանդիայի այն նահանգների մէջ, որտեղ խանգարված է հանգստութիւնը։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 4 դեկտեմբերի։ Երէկ «Штандартъ» նաւով հասաւ այստեղ Մեծ Իշխանուհի Ալեքսանդրա Պետրօվնա, որ Օդէսսայից Իտալիա է ուղևորվում։

ՆԻԿՕԼԱԵՎ, 3 դեկտեմբերի։ Փոթորիկը կոտրեց կամուրջը Բուգ գետի վրա։

ԼՕՆԴՕՆ, 4 դեկտեմբերի։ Շօտլանդական զօրաբաժնի առաջին բատալիօնը հրաման ստացաւ ուղևորվել Իրլանդիա։ Իրլանդիաի արձակուրդ ստացած բոլոր զօրքերը հրաւիրված են հաւաքվել իրանց դրօշակների շուրջը։ Մալտայից Լօնդօն ուղևորվող եգերների բատալիօնը Իրլանդիա է ուղարկված։ Այսօր Վինձօրից վերադառնալուց յետոյ մինիստրները խորհուրդ կայացրին։

ԲԵՐԼԻՆ, 4 դեկտեմբերի։ Միացեալ խորհուրդին առաջարկված է օրէնք 54,000,000 մարկ փոխառութիւն անելու մասին նաւատորմի և զօրքերի ծախսերը ծածկելու համար։

ՎԻԵՆՆԱ, 4 դեկտեմբերի։ Պատգամաւորների ժողովը համաձայնվեց 14,500,000 գուլդեն թղթադրամ հրատարակել, և առևտրական դաշնագիրը կատարված է։

ՄՕՍԿՎԱ, 5 դեկտեմբերի։ Այսօր հին համալսարանի բակի մէջ հաւաքվեցին բժշկութեան ուսանողները, որոնք պահանջում էին ռեկտորին բացատրութիւններ տալու համար այն տարակուսանքների մասին, որ ծագել էին մի կողմից ուսանողների և միւս կողմից Սնեգիրեօվ և Ջերնօվ պրօֆեսօրների մէջ։ Ռեկտորը դուրս չեկաւ, այլ ուղևորվեցաւ գլխաւոր նահանգապետի մօտ։ Օբերպօլիցմէյստեր առաջարկեց ուսանողներին ցրվել, բայց նրանք հրաժարվեցան և մի քանի անկարգութիւններ արին։ Դրանից յետոյ համալսարանի բակը շրջապատվեցաւ պօլիցիականներից և ժանդարմներից։ Մօտ 400 մարդ ուսանողներ կալանաւորված են և բանտ են ուղարկված։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 դեկտեմբերի։ Երէկ արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ չորս ժամ տեւող մի նոր խորհուրդ կար ռուսաց և չինական հաւատարմատարների մէջ։

ՄՕՍԿՎԱ, 7 դեկտեմբերի։ Կալանաւորված 400 ուսանողներից բոլորը, բացի 6 հոգուց ազատված են բանտից։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչև այժմ չեղած ԱԿԱՆՋԻ ԻՒՂ ԲԺԻՇԿ ՇՄԻԴՏԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻԻ ԴԻՑՁԻՑ: Առողջացնում է ամեն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՒՆ, եթէ նա բնական չէ: ԵՐԵՔ ՌՈՒԲԼ ստանալուց յետոյ ուղարկվում է ՄԻ ՇԻՇ այդ իւղից, մանրամասն ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ գործածութեան մասին: Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Ալէքսանդր ՎԱՆՑԵԼԻՑ, Կազանսկայա փողոց № 3: 3—50

Արդէն վաճառվում է մեծադիր

ՕՐԱՑՈՅՑ

1881-թ. Ք.

Սկզբում գեղաքանդակ պատկերք

Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԻՍԻ

բոլոր օրհ. հրց. մկ. հմբ. գրուած են կարգաւ հանդերձ

ԾՈՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

յաւելուածով ա. ռ.

սկզբում է գեղաքանդակ պատկերք

ՍՈՎԵԱԼ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ

գինն է մինչև 600 վ. 35 կոպէկ, իսկ նորանից բարձր 40 կ.

Փոքրադիր

ՕՐԱՑՈՅՑ

1881-թ. Ք.

հանդերձ երկու գեղաքանդակ պատկերաւ

ՀԱՅԿԱԶՆ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅ

և Ս. Պ. Բ. Հ. եկեղեցին Ս. ԵԿԱՏԵՐԻՆԷԱՅ:

Գինն է 10 կոպ.

Տփխիսումը ծախվում է պ. Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում:

Ելիզավետինսկի փողոցի վրա № 11 տան մէջ տրվում է վարձով մի բնակարան 5 սենեակից բաղկացած և նոյն տան մէջ խանութներ: 1—3

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին Նոյեմբերի կը սկսվի ՁԱՆՁՈՒՂԱԶՕՎՆԵՐԻ մագազինում տղամարդկանց կօշիկների և գդակների վաճառումն, զիջումով, առանց աճուրդի: Առնողները կարող են ընտրել և փորձել առած կօշիկները: Նոյն տեղ վաճառումն գինու և արաղի նշանակված գներով: 4—5

ՀԱՏ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԷՅ 1 ր. 20 կ. մինչև 2 ր. ամենալաւը: Ծախվում է ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ: Մի և նոյն տեղը ստացվել են դեղին ՄԱՀԱՃԱԿԱԼՆԵՐ և ուրիշ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ: 2—10

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԻՑ ԱՒԵԼԻ ԱՌՈՂՋԻՆՔ ՉԿԱՅ. այդ հանգամանքի ճշմարտութեան մէջ կարելի է համոզվել Անգլիական խանութում, Արծրունու գալերէյում, որտեղ ստացված են մեծ քանակութեամբ թէյ առաջին կարգի, շոկոլադ, կակաօ—ֆրայ և ուրիշ ապրանքներ: Խմիչքի գինի և մրգի աղ ջերմի դէմ: Կոնֆեկտներ հազի դէմ: Դանակներ և պատառաքաղներ, նոր ձևի հրացաններ և այլն: 4—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է 1 և 2 կարգի Թիֆլիսի ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻՆ, որ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ԴԱՀԼԻՃԻ մէջ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 14-ին առաւօտեան ժամի 11-ին լինելու են առևտրական վարչութեան հետևեալ պաշտօնակատարների ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. մի նախագահ, փոխ-նախագահ և վարչութեան երկու ԱՆԴԱՄՆԵՐ: 1—3

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է տալ ՀԱՅԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ լեզուների դասեր: Հասցէն կարելի է իմանալ գրավաճառ պ. Ալէտիք Էնֆիաջեանից: 5—8

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մագազինը ստանում է թէյ ուղղակի պլանտատորներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով: Այդտեղ կայ ամբարբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաօ և շոկոլադ-ֆրայ, մուրաբա և կոնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, ռեվօլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամաններ, դանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամբեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մակինտօշներ, կալենկոր, թուղթ, մատիտներ, սեղանակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Արծրունու գալլէրէյում: 14—100

Ստացված է Աստրախանից նոր ՍԵԼՅՕԴԿԱ: Ծախվում է Սառաջովի կարավանսարայում: 2—5

Հրատարակութեամբ Զ. Գրիգորեանցի մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Սիմէօնեանցի աշխատասիրած հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Էջմիածնի ճեմարանում:

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Կովկասեան գրավաճառանոցում Զ. Գրիգորեանցի:

Ա. տարի՝ Նախագիտելիք (հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին զիջումն կը լինի: 11—20

Съ 1-го января 1881 г., въ С.-Петербургѣ будетъ издаваться

БЕЗЪ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЙ ЦЕНЗУРЫ

„ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛЪ“,

въ которомъ примутъ участіе слѣдующіе художники: **М. Боткинъ, П. Брюлловъ, В. Верещагинъ, В. Васнецовъ, А. Куинджи, И. Крамской,** баронъ **М. П. Клодтъ, Л. Лагоріо, К. Лемохъ, А. Ленскій,** (артистъ московскихъ императорскихъ театровъ), **В. Маковскій, В. Масаловъ, А. Мещерскій, В. Перовъ, В. Полѣновъ, И. Рѣпинъ, К. Савицкій, Суриковъ, И. Шишкинъ, Шишковъ** и **А. Шарлеманъ.**

Приступая къ изданію совершенно новому по характеру, считаемъ долгомъ нѣсколько объясниться съ читателемъ. Если кто думаетъ, что художественный журналъ—что-то научное, сухое, специальное, тотъ ошибается, подводя наше изданіе подъ эту категорію. Ничего особенно научнаго, ничего сухого, спеціальнаго, ни даже систематическаго курса исторіи искусства редакція предлагать своимъ читателямъ не намѣрена. Для науки, для исторіи искусства существуетъ академія, существуютъ университетскія каѳедры, наконецъ отдѣльныя спеціальныя сочиненія, цѣлыя библіотеки; наша-же задача—это искусство въ данную минуту, въ той живой органической связи съ интересами общества, которыя составляютъ насущную потребность каждаго мыслящаго и развитаго человѣка.

При такой задачѣ программа журнала заключается въ слѣдующемъ: 1) **Беллетристическій отдѣлъ**: повѣсти, разсказы, сцены и т. п. по преимуществу изъ жизни русскихъ художниковъ. Біографіи художниковъ (въ повѣствовательной формѣ), а также и замѣчательныхъ дѣятелей въ искусствѣ. 2) **Критическій отдѣлъ**: Критическія статьи по искусству. Художественный фельетонъ. Рецензіи и критическія замѣтки, касающіяся какъ художественныхъ произведеній, такъ равно и книгъ по искусству. 3) **Смѣсь**. Теоретическія и практическія указанія и совѣты какъ художникамъ, такъ и любителямъ. Обзоры дѣятельности русскихъ художественныхъ обществъ и школъ существующихъ въ Россіи. Разныя мелкія замѣтки, извѣстія и слухи. 4) **Послѣдняя страница**. Справочный отдѣлъ, въ которыхъ войдутъ по преимуществу отвѣты на запросы публики и художниковъ. 5) **Приложеніе: «ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АЛЬБОМЪ»**.

«ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АЛЬБОМЪ» будетъ состоятъ изъ двухъ отдѣловъ: 1) рисунковъ и портретовъ въ форматѣ самаго журнала и 2 картинъ въ форматѣ альбома.

Практикующаяся во всѣхъ періодическихъ изданіяхъ гравюра на деревѣ оказывается для исполненія художественныхъ произведеній въ большинствѣ случаевъ вполнѣ несостоятельной; вслѣдствіе чего всѣ рисунки и портреты въ «Художественномъ Журналѣ» будутъ исполнены посредствомъ **фотолитографіи, фотогравюры и гравюри на мѣди** (офортъ).

Журналъ будетъ выходить ежемѣсячно въ форматѣ большой книги отъ трехъ до четырехъ листовъ.

Годовые подписчики получатъ журналъ съ приложеніемъ, которое будетъ состоять изъ 20 или 24 оригинальныхъ рисунковъ и портретовъ, прилагаемыхъ ежемѣсячно при журналѣ и отдѣльнаго большаго альбома, который данъ будутъ въ видѣ преміи въ концѣ года. Полугодовые подписчики получатъ журналъ съ рисунками и портретами, но безъ преміи.

Цѣна журнала съ приложеніемъ, съ пересылкой и доставкой на годъ 6 р. и на полгода—4 руб.; безъ приложенія на годъ 3 руб. и на полгода 2 руб.

Въ 1-мъ номерѣ въ беллетристическомъ отдѣлѣ будутъ помѣщены «Воспоминанія и характеристики: 1) **В. В. Верещагинъ во время войны“—В. И. Немировича-Данченко;** въ критическомъ отдѣлѣ. **„Талантъ А. И. Куинджи и значеніе этого таланта для русскаго искусства“.** Обзоры выставокъ и смѣсь. Въ приложеніи къ новому номеру войдутъ: портретъ съ факсимилэ **А. И. Куинджи** и новая картина **В. Маковскаго** «à quatre mains».

Подписка принимается: въ Петербургѣ—въ конторѣ редакціи, на углу Невскаго и Троицкаго (подъѣздъ съ Троицкаго), д. Ростовцева, кв. № 24; въ книжн. магазинахъ «Новаго Времени» и Мамонтова, на Невскомъ, и въ эстампныхъ: Фельтена и Беграва, на Невскомъ въ Москвѣ, въ книжныхъ магазинахъ: «Новаго Времени», на Никольской; Мамонтова, на Кузнецкомъ мосту и въ эстампныхъ: Доціаро, на Кузнецкомъ, и Осберга на Петровкѣ.

Гг. иногородные благоволятъ адресоваться исключительно въ контору редакціи. Петербургъ, уголъ Невскаго и Троицкаго, домъ Ростовцева.

Редакторъ-издатель **Н. АЛЕКСАНДРОВЪ**

3—3.

Объ изданіи въ 1881 году

годъ „ДОНСКОЙ ПЧЕЛЫ“ шестой

ГАЗЕТЫ ПОЛИТИЧЕСКО-ЛИТЕРАТУРНОЙ.

Съ 1-го января 1881 года «Донская Пчела» будетъ издаваться по той-же программѣ, какъ издавалась въ предъидущіе пять лѣтъ, два раза въ недѣлю.

Газета эта въ настоящее время получила такую популярность, особенно въ При-азовскомъ краѣ, что не нуждается ни въ какой рекламѣ.

Подписная цѣна остается прежняя:

Съ доставкою въ Ростовѣ н.-Д.		*Съ пересылкою иногороднымъ.*	
На годъ	6 руб.	На годъ	7 руб.
» 1/2 года	3 „ 50 к.	» 1/2 года	4 „
» 3 мѣсяца	2 „	» 3 мѣсяца	2 „ 50 к.

За перемѣну адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону, на Большой Садовой ул., въ домѣ П. А. Теръ-Абраміанъ. Иногородные благоволятъ адресоваться: въ редакцію «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногородныхъ подписчиковъ прислать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адресы четко и разборчиво.

Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 20 декабря настоящаго года подписныя деньги за 1881 годъ, будетъ разосланъ безплатно, въ видѣ преміи «Донско-Азовскій» русско-армянскій календарь на 1881 годъ.

2—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 8 декабря 1880 года. Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.